Att besegra strandkotulan

Strandkotulan har under de senaste åren blivit ett allt större problem på fler platser på västkusten. Man har provat att gräva upp den utan att det varit särskilt framgångsrikt och nu provar man gasolbränning.

TEXT: KENT LINDQVIST & BÖRJE WERNERSSON **FOTO:** KENT LINDQVIST

Strandkotula i Utteros naturreservat, Varberg.

Strandkotula *Cotula coronopifolia* är en korgblommig växt som liknar en prästkrage utan vita kronblad. Den är inhemsk i Sydafrika och Namibia, men har med människans ”hjälp” etablerat sig i bland annat Västeuropa. De första fynden i Sverige av naturligt spridd strandkotula gjordes i Blekinge (Sölvesborg) 2002, arten rapporterades dock i ballast i Sundsvall redan 1880. Växten är främmande och invasiv i Sverige och är upptagen i den nya svenska förteckningen över invasiva arter från 2026. Detta innebär att den ska bekämpas eftersom den tränger undan annan vegetation. Strandkotula växer på havsstrandängar, både i eroderad och blottad jord i fåror (skonor) och i havsstrandängens gräsmark. Arten förekommer även i grunda havsvikar och i utlopp vid havet (estuarier). Växten är ettårig och blommar sommar till höst och har en kortlivad fröbank på ett till två år. Strandkotulan bildar enorma mängder frön som har god flytförmåga, varför långspridning med havsvattenströmmar förefaller vara den primära spridningsmekanismen. Den sprids också ut i strandängens gräspartier av betande fåglar och troligen även med vindens hjälp efter fröbildning. Betning innan fröbildning kan sannolikt minska mängden strandkotula. Växten bildar mattor som dominerar vegetationen, vilket kan tränga undan arter från sin naturliga miljö (Bild 1).

Förekomst i Halland

Den första rapporten från Halland av strandkotula gjordes 2007 i Smedsgård, Tvååker (Varbergs kommun) av Per Wahlén. Detta är troligen ursprunglokalen i Halland, och härifrån har den spridits, sannolikt med havet, både norrut och söderut i Varbergs kommun. Strandkotula rapporterades från inre viken på Getterön vid Naturum 2018, men har i nuläget försvunnit därifrån och flyttat sig längre ut i viken. Spridning i närtid pågår norrut, och under 2022 kom första rapporten från Klosterfjorden samt under 2024 från Balgö, några småöar i närheten, Gamla Varbergs naturreservat och Årnäshalvöns naturreservat, vilka alla ligger i norra delen av Varbergs kommun. Den tidiga etableringen av växten på dessa lokaler har skett i den inre delen av skonorna, vilket tyder på att havsspridning är den primära spridningsvägen. Växten rapporterades första gången från Falkenberg 2022 (Morup). Ännu har inga fynd av strandkotula rapporterats från Kungsbacka, Halmstad och Laholm.

Tidiga och positiva erfarenheter

Att gräva upp strandkotula för hand har provats, men det har visat sig vara en olämplig metod. Grävandet är krävande och kommunernas sopstationer tar inte emot växter med jordrester för destruktion. Alternativet är då att gräva ned allt detta växtmaterial, vilket inte är realistiskt i den omfattning som krävs. Under 2025 föreslog Farmartjänst AB i Falkenberg (Jan-Erik Janbell) att man skulle prova att bränna av plantorna med gasol innan fröspridning skett, något som visade sig vara en mycket enklare metod. Denna metod används redan i ekologisk odling för bekämpning av ettåriga ogräs.

Gasollågan håller, beroende på inställning, en temperatur på mellan 1000 och 2000 grader Celsius, vilket gör att plantor momentant viker sig och vissnar. Metoden testades i augusti 2025 på tre av de nya lokalerna i norra Varberg. Uppföljning under september 2025 visade på god effekt på dessa lokaler, plantorna hade inte vuxit upp och blommat igen. Av

Gasolbränning av strandkotula.

Gasolbränd del av området.

metodskäl brändes halva populationen i Klosterfjorden 2025 och den andra intilliggande halvan lämnades obehandlad som jämförelse. Uppföljningen under augusti 2026 visade på en tydlig skillnad mellan de båda jämförelseytorna. Den gasolbrända ytan hade väsentligt färre blommande plantor av strandkotula än den obehandlade. Eftersom arten har en kortvarig fröbank var det förväntat att plantor skulle gro och blomma även 2026. Så blev också fallet, men det skedde i mycket liten omfattning, något som antyder att det fanns en liten fröbank till följd av sentida etablering på lokalen. En kraftig minskning av antalet plantor 2026 kunde även noteras i Årnäshalvöns naturreservat liksom i Gamla Varbergs naturreservat.

Sommaren 2026 har i Varbergsområdet varit solig och mycket regnfattig, med torka som följd. De torra förhållandena kan ha hämmat groning och fortsatt utveckling av strandkotula och därmed bidragit till den minskade förekomsten 2026. Eftersom motsvarande torra förhållanden förekom i båda testområdena i Klosterfjorden påverkar detta möjligheten att bedöma den absoluta minskningen, men skillnaden mellan den brända och den obehandlade ytan talar samtidigt för en effekt av gasolbränningen.

Icke-gasolbränd del av området.

Slutsats

I de testade områdena har gasolbränning följts av en tydlig minskning av den synliga förekomsten av strandkotula. Effekten kan dock inte enbart kopplas till bränningen, eftersom årets torra förhållanden sannolikt också har påverkat artens groning och etablering. Det är ännu oklart hur metoden påverkar fröbanken och återetableringen på längre sikt. Fortsatt systematisk uppföljning behövs därför för att följa utvecklingen över tid. De hittills positiva erfarenheterna ger samtidigt anledning att se gasolbränning som en lovande metod för att begränsa strandkotula, särskilt vid mindre och nyligen etablerade förekomster.